

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף ל

(המשך מעמוד קודם)

למדנו אתמול מחלוקת לדעת שמעון התימני האונס אישה שאינו יכול לקדשה פטור מקנס לדעת רבי שמעון בן מנסיא האונס אישה שאסור לו לקיימה פטור מקנס. הגמרא עוסקת בנפקא מינה ביניהם.

ולרבי ישבב: רבי ישבב לומד בדעת רבי עקיבא שכל חייבי לאוין בנם ממזר ואפילו אלמנה לכהן גדול בנה ממזר, ולפי זה לא תופס בה קידושין (לפי הכלל שכל מקום שהולד ממזר לא תופס קידושין). ואם כן מה המחלוקת בין שמעון התימני לרבי שמעון בן מנסיא, והרי גם אין בה קידושין וגם אסור לו לקיימה?

חייבי עשה מצרי ואדומי: מצרי ואדומי בתוך שלושה דורות אסורים להתחתן בקהל ב'עשה' (כנאמר "דֹר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקֶהֱל יְהוָה" כלומר שעד דור שלישי הם אסורים לבוא בקהל ה'), וישנו כלל שלא הבא מכלל עשה נחשב לעשה). ובמצרית או אדומית כזו מודה רבי עקיבא שקידושין תופסין בה. ולכן האונס מצרית או אדומית בתוך שלושה דורות לדעת שמעון התימני יש לה קנס כי תופסים בה קידושין אבל לדעת רבי שמעון בן מנסיא אין לה קנס כי אסור לקיימה.

הניחא לרבי ישבב אי לאפוקי וכו': רבי ישבב שאמר בואו ונצווה על רבי עקיבא וכו' - יתכן שהוא בא לחלוק על רבי סימאי בדעת רבי עקיבא, ויתכן שהוא בא לומר את דעתו שלו עצמו בדעת רבי עקיבא. כל מה שתירצנו מסתדר אם נאמר שהוא בא רק לחלוק על רבי סימאי, ואם כן הוא בא רק להוסיף את כל החייבי לאוין' כולל אלמנה לכהן גדול. אבל אם נאמר שהוא בא לומר 'כלל' בדעתו של רבי עקיבא ש'כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר' אם כן גם חייבי עשה בתוך הכלל הזה, ושוב קשה מה הנפק"מ בין שמעון התימני לרבי שמעון בן מנסיא?

בעולה לכהן גדול: גם היא אסורה בעשה "כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמּוּי יִקַּח אִשָּׁה" (ולא הבא מכלל עשה עשה כנ"ל), אלא שמכיון שהעשה הזה 'לא שווה בכל' - הציבור אלא

(המשך בדף הבא ↓)

האיסור רק על כהן גדול, ממילא הוא איסור קל יותר ומודה רבי עקיבא שקידושין תופסים בה. ולכן כהן גדול שאנס בעולה (שנבעלה שלא כדרכה ויש לה בתולים וקנס) לדעת שמעון התימני יש לה קנס כי תופסים בה קידושין ועליה נאמר 'ולו תהיה לאישה' אבל לדעת רבי שמעון בן מנסיא אין לה קנס כי אסור לו לקיימה ועליה לא נאמר 'ולו תהיה לאישה'.

הכל מודים בבא (= באונס) על הנידה: שאמנם עבר על איסור כרת אבל תופסים בה קידושין וגם מתר לקיימה ולכן יש לה קנס.

*

ולאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה: משנתנו חולקת על רבי נחוניא בן הקנה, כי במשנה כתוב שהאונס את העריות כגון אחותו משלם קנס אפילו שהוא חייב כרת, ואילו רבי נחוניא סובר שפטור מקנס.

לכולי עלמא אדם שמתחייב מיתת בית דין פטור מתשלומין, כגון הדליק את הגדיש של חבירו בשבת, שיש פה שני עונשים: א' מיתת בית דין על חילול שבת, ב' תשלומין על הנזק שהזיק את חבירו – הוא פטור על התשלומין כי 'קם ליה בדרכה מיניה' (=הוא עמד בעונש הגדול מבין שני העונשים). המחלוקת היא כשיש עונש כרת ותשלומין, כגון המדלק את הגדיש של חבירו ביום הכיפורים שחייב על ההבערה כרת, לדעת רבי נחוניא בן הקנה גם כן הוא פטור מתשלומין אבל לדעת התנא של משנתנו הוא חייב לשלם.

נאמר אסון בידי אדם: 'אסון' - עונש מוות שנותנים בני אדם "וכי ינצו אנשים ונגפו: אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון עונש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים: ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש". כלומר אם האישה לא מתה מהמכה 'ולא יהיה אסון' - לא תהיה מיתת בית דין למכה, אז מענישים את המכה בתשלומי ממון. אבל אם היא תמות שאז עונשו מיתת בית דין, הוא פטור מתשלומין.

ונאמר אסון בידי שמים: אסון-מוות שמגיע מהשמיים "ויאמר לא ירד בני עמכם כי אחיו מת והוא לבדו נשאר וקראו אסון בדרך אשר תלכו בה" יעקב חושש שבנימין ימות בדרך.

כמו שמיתה בידי אדם דהיינו מיתת בית דין - פוטרת מתשלומין, כך מיתה בידי שמים דהיינו כרת – פוטרת מתשלומין.

מתקיף לה רב אדא בר אהבה: רב אדא בר אהבה סבור ש'צינים ופחים' - מיתה כתוצאה ממחלת קור וחום - נחשבת בידי שמים, ואילו מיתה מחיות (= אריא) וגנבים נחשבת בידי אדם. והוא מקשה מניין שיעקב דיבר על אסון בידי אדם ולא בידי שמים? הגמרא מתרצת: יעקב הזהיר על הכל, שהרי לא פירט בדבריו איזה סוג 'אסון'.

וצינים ופחים בידי שמים נינהו: הגמרא מקשה על הגדרתו של רב אדא בר אהבה מהו אסון בידי אדם ומהו בידי שמים. הרי צינים ופחים לפעמים מגיעים בפשיעת האדם שלא נזהר בהם (וכן מאכלים מזיקים וכיו"ב - ריטב"א)?

לא בטלו? הא בטלו להו!: הגמרא מיד מקשה וכי לא בטלו ארבע מיתות בית דין, והרי אם הסנהדרין בטלו ודאי שמיתות בית דין גם בטלו? אלא היא מתרצת שהעונש השמימי בסגנון ארבע מיתות לא בטל, והחייבים עונש כזה - לו היו סנהדרין - מקבלים אותו מהשמיים.

נופל מן הגג: את הנסקל היו דוחפים מגובה שתי קומות לארץ. **חיה דורסתו:** אריה מפיל אותו לארץ והורג אותו, בדומה לסקילה. **נחש מכישו:** והארס של הנחש שורף אותו. **נמסר למלכות:** שדרך להרוג בחרב. וכן דרך הליסטים. **מת בסרוני:** מחלה בגרון הגורמת למוות בחנק.

אלא איפוך: רב אדא בר אהבה התכוין להקשות: מניין שיעקב הזהיר אותם על צינים ופחים, ולא על אריה וגנבים? (והגמרא תירצה כבר את הקושיא כנ"ל).

ואם העלם יעלימו: התורה אומרת שאם בית דין יעלימו עיניהם ולא יענישו את הנותן מזרעו למולך בעונש מוות - מן השמיים יענישו אותו בעונש כרת. מכאן שדין כרת כדן מיתה בית דין, וכמו שבמיתה בית דין פטור מתשלומין כך בכרת.

זר שאכל תרומה: שעונשו רק 'מיתה בידי שמים' ולא 'כרת' (עונש כרת חמור יותר שגם זרעו נכרת). לדעת אביי שלמד מ'אסון בידי שמים' אין חילוק בסוג המיתה בידי שמים, ולכן הוא פטור מלשלם את התרומה שאכל. אבל לדעת רבא חייב לשלם מכיון שרק בכרת הוא פטור ולא במיתה בידי שמים.

ולאביי פטור?: מדוע זר שאכל תרומה פטור מתשלומין, והרי כל הסיבה שהוא פטור משום 'קם ליה בדרכה מיניה' וזה דוקא כאשר שני העונשים באין כאחת, אבל כאן ברגע שהוא לקח את התרומה הוא כבר גנב אותה והתחייב עליה בתשלומין, ולאחר מכן כשאכל אותה הוא מתחייב מיתה.

בגונב חלבו: חלב של בהמה שחייבים על אכילתו כרת.

כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו: הוא לא נגע בתרומה אלא חבירו הכניס לו אותה לתוך הפה, ואם כן הוא לא קנה עדיין את התרומה עד שהוא יבלע אותה ואז איסור הגניבה ואיסור התרומה באין כאחת.

סוף סוף כיון דלעסייה קנייה: בלעיסה.

היכי דמי? אי דמצי לאהדורה: אם הוא מסוגל להוציא את התרומה חזרה מבית הבליעה והוא לא עושה זאת - מהרגע הזה הוא מתחייב על הגניבה, וכאשר הוא בולע אותה לאחר מכן הוא מתחייב על אכילת התרומה.

ואם הוא לא מסוגל להוציא אותה – הרי הוא אנוס?

דמצי לאהדורה על ידי הדחק: כלומר התרומה כבר נמאסה בפיו, וגם אם הוא יוציא אותה מבית הבליעה היא כבר לא ראויה להשבה, וממילא אינו חייב על הגניבה (אלא חבירו שהכניסה לפיו חייב), אבל לאחר מכן כשהוא בולע אותה הוא מתחייב א. דמי 'הנאת גרונו ומעיו' על הנאה שנגרמה לו. ב. מיתה על אכילת התרומה. ונמצא שהמיתה והתשלומין באין כאחד, ולכן הוא פטור על התשלומין (לדעת אב"י).

שתחב לו חבירו משקין: וברגע שהם נכנסו לפיו הם נמאסו, והוא היה אמור להיות חייב על הבליעה רק 'דמי הנאת מעיו' ביחד עם חיוב מיתה, והוא פטור משום 'קם ליה בדרבה' כ"ל. (ואין צורך להעמיד במקרה דחוק שתחב לו לתוך בית הבליעה).

זר שאכל תרומה משלו וקרע שיראין של חבירו: בזמן שהוא בלע את התרומה שלו הוא קרע בגד של חבירו, ועל הבגד הזה הוא פטור משום שבשעה שגזל אותו נתחייב מיתה על התרומה. רב אשי סובר שאפילו שהעונשים אינם תלויים זה בזה 'מיתה לזה ותשלומין לזה' פטור.